

SVATÝ PAVEL

Život svatého Pavla můžeme rekonstruovat na základě biblických pramenů 3 druhů:

- **životopisné detaily v jeho listech** (1. Soluňanům, Galaťanům, Filipánům, 2 listy Korintánům, Římanům)
- **vyprávění o jeho činnosti ve Skutcích apoštolů** (hlavně od kapitoly 13 do konce) a
- **detaily ze života uvedené v listech, které Pavel sám nenapsal** (pastorální epištoly Titovi)

Základním pramenem jsou údaje z listů, které skutečně Pavel sám napsal. Tyto údaje ale nebyly uváděny jako životopisná fakta, ale Pavel je použil k dokreslení svých tvrzení z etiky i teologie. Příběh o Pavlovi ve skutcích představuje Pavlovo poslání: „Rozšířit křesťanství až na konec země“ a jednotlivé události mají často teologický význam a nemusí přesně odpovídat tomu, co se skutečně stalo.

Pavlovo dětství a mládí

Pavel se narodil asi v letech 5-10 po Kr. Narodil se v židovské rodině z rodu Benjamin, ale zároveň měl římské občanství. Pavel byl hrdý na svůj židovský původ a sám sebe označuje jako Hebreje, zřejmě toho, kdo umí číst starý zákon v hebrejštině. Ve svých listech však cituje řecký překlad starého zákona tzv. Septuagintu a zná i pozdější řecky psané knihy starého zákona. Pavel se vyučil stanařství, jehož přesný obsah již dnes neznáme. Tradičně se myslí, že Pavel zhotovoval jakési příkrývky z dlouhé kozí srsti, jež sloužily také jako přístřeší pro přenocování na cestách. Kilikie byla jejich výrobou proslulá. Jiní jsou názoru, že Pavlovo řemeslo zahrnovalo zpracování kůží a výrobu stanů z nich.

Velký vliv na Pavlovo život mělo i město Tarsus, kde Pavel vyrostl. Tarsus bylo významné helénistické město, středisko provincie Kilikie, známé i jako řecké kulturní a filozofické centrum. Působili zde stoicí a epikuještí filozofové a Pavel znal lidovou verzi stoické filozofie. Hodně byl ovlivněn i řeckou rétorikou.

Ve Skutcích je zmíněno, že Pavel vyrostl v Jeruzalémě a byl vychováván u nohou Gamalielových (Sk 22,3). Pavel sám o tomto studiu však nikde nemluví.

Řecký výraz „agamos“ neumožňuje přesně říci, jestli byl Pavel ženatý, vdovec nebo se vůbec neoženil. Z listu korintským víme, že byl nadšený pro celibát a v jeho textech nenajdeme osobní zkušenost z manželského života.

Absolutní chronologie Pavlova života

Abychom jednotlivé události časově zařadili, potřebujeme je spojit s konkrétními historickými událostmi, jejichž datum známe z jiných pramenů (např. z dějin Říma nebo životopisů císařů). Existuje 5 mimobiblických historicky jistých událostí, které nám umožňují načrtnout obraz Pavlova života. Jsou to:

1. **Návrat Pontia Piláta do Říma** v r. 36. Tento judský prefekt byl povolán císařem do Říma, aby zdůvodnil a ospravedlnil své chování. Toto Pilátovo odvolání se pak stalo vhodnou příležitostí pro proces a smrt Štěpánovu (Sk 6,8 – 7,60) a následné pronásledování jeruzalémské církve (Sk 8,1).
2. **Hladomor**, který Judsko zasáhl na počátku vlády prokurátora Julia Alexandra (46-48). Pokud se Pavlova tzv. hladová návštěva v Jeruzalémě (Sk 11,28-30) opravdu uskutečnila, bylo to asi kolem r.46.
3. **Edikt císaře Klaudia**, který vypudil z Říma Židy, a to kvůli jistému Chrestovi (Svetonius, Claudii vita 25). Orosius datoval tuto událost do 9. roku Klaudiova panování, tedy 49. V důsledku tohoto ediktu manželé Aquila a Prisila (Prisca) odešli do Korintu, kde se setkali s Pavlem během jeho druhé misijní cesty.
4. Nápís v Delfách, objevený r. 1905, upřesňuje Pavlovu chronologii ohledně jeho setkání s prokonsulem v Achaji Galliem (starším bratrem Seneky) po 18-měsíčním pobytu v Korintě (Sk 18,11-12). Císař Klaudius se o Galliovi zmiňuje v přípise datovaném jako 26. svolání u příležitosti vítězství císaře, což je mezi 25. lednem a 1. srpnem roku 52. Protože Gallio zastával toto místo od května-června 51 do května 52, Pavel musel být před něj předveden na jaře r. 52. Z tohoto důvodu Pavel musel být v Korintě od r. 50, po koncilu v Jeruzalémě (r. 49).
5. Prokurátor Felix, před kterého byl Pavel předveden (Sk 23,24 a 24,1-27) v Cesareji, byl po dvou letech nahrazen Portiem Festem. Tato změna se udála kolem r. 60. Pavel tedy musel být před Felixe předveden v letech 57/58. Jakmile přišel nový prokurátor, Pavel se odvolal k císaři, aby byl souzen v Římě (Sk 24,27; 25,9-10).

Pavel apoštol a teolog

Na základě těchto údajů můžeme dále datovat i ostatní události Pavlova života:

- **Obrácení u Damašku** (někdy v letech 32-35). Pavel říká, že násilně pronásledoval církev a snažil se ji zničit. To lze chápat jako účast na pronásledování křesťanů v Jeruzalémě a bezprostředním okolí. Proč Pavel křesťany pronásledoval? To není zcela jasné. Pavlovo nepřátelství vůči křesťanům mohlo být způsobeno tím, že křesťané označovali za Bohem pomazaného Mesiáše Ježíše, kterého židovští představitelé odsoudili jako rouhače. Nebo proto, že Ježíšovi učedníci podle farizejů měnili praktiky Zákona (Tóry) a tím znevažovali Mojžíše a snižovali důležitost chrámu. Obrácení Pavla na cestě do

Damašku bylo především zázračným zásahem milosrdného Boha, který Pavla vyvolil bez jakékoliv předchozí zásluhy. Zjevení Pavlovi je předkládáno jako Zjevení vzkříšeného Krista jeho učedníkům. Zároveň má toto zjevení veřejný charakter, protože je ukázán důsledek této události pro celé křesťanství.

- **První misijní cesta** (Sk 13-14) se udála před jeruzalémským sněmem, tedy v letech 47-48. Rozdělení a označení misijních cest (první až třetí) používáme jen z důvodu lepšího přehledu. Sám Pavel ve svých listech nic neví o počtech svých cest a ani Skutky tyto cesty ostře nevymezují.
- **Jeruzalémský sněm** (v letech 48-49) Pavel nebyl první, kdo přijímal konvertity z pohanství. Rozdíl byl v tom, že Petr a další misionáři tyto obrácené pohany začleňovali do židokřesťanských komunit. Pavel ale vytvářel celé nové pohanokřesťanské komunity s nepatrnou či žádnou vazbou na židovství. Jeruzalémský sněm, kterého účastnil i Petr (Kéfa) a Jakub (bratr Páně) souhlasil s Pavlem, že při křtu nemusí po pohanech požadovat obřízku. Podle listu Galatským uznali i ostatní milost a apoštolské pověření udělené Pavlovi a podali mu pravou ruku na znamení společenství. Tím však nebyly vyřešeny všechny problémy. Další otázkou bylo, zda jsou pohané vázáni ostatními závazky Mojžíšova zákona, zvláště dietetickými pravidly? Spor o tuto otázku je popsán v listu Galatským. Petr po námitkách lidí od Jakuba přestal jíst spolu s pohanokřesťany, přestože to dříve dělal. Pavel to považoval za zradu na pravdě evangelia a díky tomuto sporu zřejmě ukončil i spolupráci s Barnabášem, který se v antiochijském sporu připojil k Petrovi.
- **Druhá misijní cesta** (Sk 15,36 – 18,22) se klade mezi roky 49 a 52 (viz Klaudiův edikt a Sk 18,2).
- **Třetí misijní cesta** (18,21 – 21,14) byla mezi roky 53-58. Tato cesta zahrnuje také Pavlův pobyt v Efezu – 2 roky a 3 měsíce (Sk 19,8.10 a 20,31), a 3-měsíční zastávku v Korintě (Sk 20,3).

Poslední návštěva Jeruzaléma a zatčení, věznění v Caesareji (58-60)

V Jeruzalémě se Pavel setkal s Jakubem a staršími církevní obce. Jakub upozornil Pavla, že jeho přítomnost v Jeruzalémě by mohla způsobit nepokoj mezi židokřesťany. Navrhne mu, aby podstoupil závěrečný obřad nazirejského slibu. Při předepsaném očišťování jej Židé z provincie Asie obvinili, že porušuje Zákon a poskvřňuje chrám tím, že s sebou do chrámu přivádí pohany. Vytáhli jej mimo chrám a chtěli ho zabít. Zachránil jej tribun římské kohorty z pevnosti Antonia, uvalil na něj ochrannou vazbu a předvedl jej před veleradu, kde Pavel vyvolal diskusi mezi saduceji a farizeji. Ze strachu před Židy jej tribun nechal dopravit do Caesareje (Přímořské). Tam se Pavel obhajoval před prokurátorem Felixem (Sk 24,1-21). Felix očekával, že od Pavla dostane úplatek, držel ho tedy ve vězení po dva roky (58-60). Když nastoupil Festus, obnovil řízení s Pavlem, který se hájil, že nespáchal nic proti židovskému Zákonu ani proti císaři. Hájil se za přítomnosti krále Heroda Agrippy II. (Sk 26,1-32). A třebaže nebyl shledán vinným, byl jako vězeň poslán do Říma, neboť se odvolal k císaři.

Pavlovu dobrodružnou cestu do Říma (přelom 60/61) popisují Skutky velice dramaticky. Bouře, ztroskotání a přezimování na Maltě však nakonec končí příchodem do Říma. Tam Pavel pobýval dva roky v domácím vězení, což mu umožňovalo kázat evangelium všem příchozím. Pavlovo rozhořčení nad nechotou židů slyšet evangelium uzavírá celou knihu.

Konec Pavlova života

Pastorální listy Titovi a 2 listy Timotejovi jsou často chápány jako pokračování Pavlovy literární činnosti a předpokládá se, že je apoštol sepsal po propuštění z domácího vězení. Podle nich měl znovu navštívit Východ (Efes, Makedonii a Řecko) a ustanovit Tita jako představeného církevní komunity na Krétě a Timoteje v Efezu. Podle 2.listu Timotejovi byl Pavel vězněn v Troadě a poté dopraven do Říma, kde tento list napsal ve vězení. Otázkou je, zda jsou události v těchto listech popsáné skutečně historické (ať už je napsal Pavel nebo jeho žáci) nebo zda jde pouze o příběh k dokreslení myšlenek v listech tlumočených.

Podle tradice byl Pavel po dvouletém věznění byl propuštěn a odešel do Španělska. Klement Římský vzpomíná, že Pavel „vyučil celý svět spravedlivosti, došel až na hranice západu, vydal svědectví před vladaři a pak se vzdalil se světa a odebral se do svatých míst jako největší vzor vytrvalosti“. Toto Klementovo svědectví (asi r. 95) mluví o návštěvě Španělska, novém procesu a mučednické smrti.

Svědectví o Pavlově druhém uvěznění v Římě a jeho mučednické smrti za Nerona máme u Eusebia, který píše, že Petr a Pavel „byli umučeni v téže době“. Většinou se pro oba apoštoly uvádí rok smrti 64, ale někteří dávají pro datování Pavlovy smrti přednost roku 67.

Pavel byl pohřben na ostijské silnici (Via Ostiensis) (dnes bazilika San Paolo fuori le Mura). Protože za Valerianova pronásledování bývaly křesťanské hroby znesvěcovány, byly ostatky r. 258 přeneseny na místo zvané Ad Catacumbas na Via Appia. Později byly znovu přeneseny na původní místo, nad nímž Konstantin nechal postavit baziliku.